

รัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา

Public Administration in Buddhism๔๐๓) ๓๐๒

- <https://www.gotoknow.org/dashboard/home#!/posts/641569>
- เข้า google.com พิมพ์ เอกสารประกอบการสอน รัฐประศาสนศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา

● **ดร. ฤทธิชัย แกมนาค**

แนวสังเขปรายวิชา

- ศึกษาแนวคิดทางการเมือง การบริหาร และการปกครองของพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก ตำราทางพระพุทธศาสนาและจากผลงานของนักวิชาการสมัยใหม่

จุดมุ่งหมายของรายวิชา

- เพื่อให้นิสิตมีความรู้ความเข้าใจในหลักแนวคิดทางการเมือง การบริหาร และการปกครองของพระพุทธศาสนาจากพระไตรปิฎก ตำราทางพระพุทธศาสนาและจากผลงานของนักวิชาการสมัยใหม่
- เพื่อให้นิสิตสามารถใช้ความรู้ทางด้านการปกครองและการบริหาร ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- เพื่อให้นิสิตสามารถนำความรู้ทางด้านการปกครองและการบริหาร ไปประยุกต์ใช้ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาสังคม

การประเมินผล

๑. การฟังบรรยาย	๑๐	คะแนน
๒. งานที่ได้รับมอบหมายและรายงาน	๑๐	คะแนน
๓. การทดสอบระหว่างภาคเรียน	๒๐	คะแนน
๔. การสอบปลายภาคเรียน	๖๐	คะแนน
รวม	๑๐๐	คะแนน

รายงานกลุ่ม

- อัครคัมภีร์สูตร : สูตรว่าด้วยการกำเนิดแห่งรัฐ
- จักรกวัตติสูตร : สูตรว่าด้วยอุดมรัฐ
- กุฏทันทสูตร : สูตรว่าด้วยเศรษฐศาสตร์การเมือง
- มหาปรินิพพานสูตร : สูตรว่าด้วยแนวคิดการเมือง
การปกครองเชิงพุทธ
- มหาสีหนาทสูตร สูตรว่าด้วยการบริหาร

- บทที่ ๑ ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรัฐประศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา
- บทที่ ๒ หลักนิติบัญญัติและตุลาการตามแนวพระพุทธศาสนา
- บทที่ ๓ การบริหารตามแนวพระพุทธศาสนา
- บทที่ ๔ แนวคิดการปกครองในสมัยพุทธกาล
- บทที่ ๕ แนวคิดการกำเนิดรัฐในพระไตรปิฎก
- บทที่ ๖ พระสูตรที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครองและการบริหาร
- บทที่ ๗ หลักพุทธธรรมกับการปกครองและการบริหาร
- บทที่ ๘ การปกครองและการบริหารตามแนวคัมภีร์ชาดก
- บทที่ ๙ การเมืองการปกครองตามแนวพระพุทธศาสนาของนักวิชาการสมัยใหม่
- บทที่ ๑๐ แนวโน้มการศึกษารัฐศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา

บทที่ ๑

- ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรัฐประศาสตร์ตามแนวพระพุทธศาสนา

ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับรัฐประศาสตร์

ขอบเขตของการศึกษา
รัฐประศาสนศาสตร์

การศึกษาวิจัยประวัติศาสตร์ คืออะไร

รัฐประศาสนศาสตร์หมายถึง

- วิชาความรู้กิจกรรม หรือการบริหารของรัฐ หน่วยงานของรัฐ และ/หรือ เจ้าหน้าที่ของรัฐ ทั้งที่เป็นฝ่ายนิติบัญญัติฝ่ายบริหาร และฝ่าย ตุลาการ ในทุกระดับ ทั้งในราชการบริหารส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น วิชาความรู้กิจกรรม หรือการบริหารดังกล่าวนี้เกี่ยวกับงานหรือกิจการสาธารณะ หรือการ ให้บริการสาธารณะ (public services)

กระบวนการบริหาร” ที่เรียกว่า PAMS-POSDCoRB

- (1) การบริหารนโยบาย (Policy)
- (2) การบริหารอำนาจหน้าที่ (Authority)
- (3) การบริหารจริยธรรม (Morality)
- (4) การบริหารที่เกี่ยวข้องกับสังคม (Society)
- (5) การวางแผน (Planning)
- (6) การ จัดองค์การ (Organizing)
- (7) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Staffing)
- (8) การอำนวยการ (Directing)
- (9) การประสานงาน (Coordinating)
- (10) การรายงาน (Reporting) และ (11) การงบประมาณ (Budgeting)

สถานภาพของรัฐประศาสนศาสตร์

- จำแนกสถานภาพของ Public Administration ออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ
 - 1) Public Administration มีลักษณะที่เป็นศาสตร์ (Science) อย่างหนึ่ง ถ้าพิจารณาว่า รัฐประศาสนศาสตร์เป็นสาขาวิชาแขนงหนึ่ง (Public Administration as a Field of Study)
 - 2) Public Administration มีฐานะเป็นศิลป์ (Arts) ชนิดหนึ่ง ถ้าพิจารณาว่า รัฐประศาสนศาสตร์หรือ public administration เป็นกิจกรรมอย่างหนึ่ง

Public Administration มีสถานภาพเป็นศาสตร์ (Science) แขนงหนึ่ง จริงหรือ ?

- Public Administration เป็นวิชาที่ศึกษาเกี่ยวกับการบริหารกิจการ
งานของรัฐ หรือการ บริหารงานสาธารณะซึ่งต้องมีการกำหนด
กฎเกณฑ์ระเบียบ ข้อบังคับ กฎหมายตลอดจนนโยบาย แผนงาน
ต่าง ๆ ขึ้นมาใช้เป็นแนวทางในการดำเนินกิจการงานต่าง ๆ อย่าง
เป็นระบบการศึกษา

รัฐประศาสตร์เป็นเพียงศาสตร์ประยุกต์

- ดังนั้น Public Administration จึงไม่ใช่ศาสตร์บริสุทธิ์เหมือนวิทยาศาสตร์แต่มีลักษณะ เป็นศาสตร์ประยุกต์คือต้องนำมาประยุกต์ใช้ให้ได้อย่างเหมาะสม ไม่สามารถนำมาใช้ได้ตรง ๆ ไม่สามารถยืนยันผลลัพธ์ได้

การบริหารเป็นศิลป์หรือไม่ (Arts) หรือไม่ ?

- **งานศิลป์ (Arts)** หมายถึง การทำงานที่ต้องใช้ความรู้สึกรวมทั้งจินตนาการและความสามารถส่วนบุคคล ในการที่จะสอดแทรกสิ่งเหล่านั้นลงไปในงานที่ทำอย่างเต็มที่ทั้งนี้ เพื่อให้ได้งานที่ดีที่สุดออกมา เช่น การแสดงละคร การร้องเพลง การวาดภาพ ฯลฯ
- **การบริหาร (Administration)** เป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการคน เงิน งาน วัสดุอุปกรณ์เทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มีอยู่ เพื่อนำมาใช้ให้เกิดผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ให้ได้

สรุป

- การบริหารไม่ใช่งานศิลป์แต่ในการบริหารงานผู้บริหารจะต้องใช้ความสามารถในเชิงศิลปะด้วย

กรอบการวิเคราะห์การศึกษา รัฐประศาสนศาสตร์

สามารถแบ่งแนวการวิเคราะห์ออกเป็น 3 แบบดังนี้

1. กรอบการวิเคราะห์แบบหลายส่วนที่เชื่อมกัน (Cross-Section Approach)

เป็นการศึกษาถึงส่วนต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำองค์ความรู้เหล่านั้นมากำหนดขอบเขตและรายละเอียดของการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์

2. กรอบการวิเคราะห์แบบเชิงพัฒนาการ (Historical Approach)

เป็นการศึกษาพัฒนาการของบทบาทของรัฐตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันบทบาทของรัฐมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ทำให้เราสามารถทราบได้ว่าบทบาทของรัฐมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางใด และบทบาทแบบไหนเป็นบทบาทที่เหมาะสมที่สุดสำหรับภาครัฐ

3. กรอบการวิเคราะห์แบบเชิงกฎหมาย (Legal Approach)

เป็นการศึกษาเรื่องของการใช้อำนาจของรัฐในการบริหารงาน อำนาจที่กล่าวถึงคือ อำนาจอธิปไตย ที่มีอยู่ด้วยกัน 3 ด้าน ได้แก่

- อำนาจด้านนิติบัญญัติ (Legislative)
- อำนาจด้านการบริหาร (Administration)
- อำนาจด้านตุลาการ (Judicial)

กระแสแนวคิดหลัก

กระแสแนวคิดหลักนี้ผสมผสานกันขึ้นมา
เป็นรัฐ-ประศาสนศาสตร์ในยุคใหม่ซึ่งกระแส
แนวคิดหลักมีทั้งหมด 4 กระแส ประกอบไปด้วย

1. แนวคิดเศรษฐศาสตร์ หรือเรียกว่า เศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neo-classic Economics)

เป็นแนวความคิดของนักเศรษฐศาสตร์ ให้ความสำคัญกับระบบตลาด (Market Mechanism) ต้องการให้เอกชนเข้ามาทำงานแทนรัฐในบางเรื่อง แนวความคิดนี้จะเน้นอยู่ 2 เรื่อง คือ

-ประสิทธิภาพ (Efficiency)

-ความคุ้มค่าของเงิน (Value for Money)

2. แนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ (Managerialism)

เป็นแนวความคิดของการบริหารสมัยใหม่ของภาคเอกชน (Business-like Approach) แนวคิดนี้เชื่อว่าวิธีการบริหารจัดการนั้นเหมือนกันทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน จึงสนับสนุนให้มีการใช้วิธีการบริหารในภาคเอกชนมาใช้ในภาครัฐมากขึ้น แนวความคิดนี้จะเน้นอยู่ 3 เรื่องด้วยกัน คือ

- ประสิทธิผลหรือผลสัมฤทธิ์ (Effectiveness)
- คุณภาพ (Quality)
- การรับผิดชอบต่อ (Accountability)

ภายหลังได้มีการนำแนวคิดที่ 1 และ 2 คือ
แนวคิดเศรษฐศาสตร์นีโอคลาสสิกและ
แนวคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ มารวมกัน
ทำให้เกิดแนวคิดใหม่ขึ้นมา ซึ่งมีชื่อใหม่ว่า
**“การจัดการภาครัฐสมัยใหม่ (New Public
Management: NPM)”**

3. แนวคิดประชารัฐ (Participatory State หรือ Civil Society)

เป็นแนวความคิดของนักรัฐศาสตร์ยุคใหม่เกิดขึ้นในช่วงหลังแนวคิด New Public Management (NPM) แนวคิดนี้ต้องการเห็นการมีส่วนร่วมทางตรงของประชาชนเพิ่มมากขึ้น

แนวความคิดนี้เน้นถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนมากที่สุด

4. แนวคิดกฎหมายมหาชน (Public Law)

แนวความคิดนี้ได้รับอิทธิพลมาจากนักกฎหมายมหาชน คือไม่อยากเห็นรัฐบาลใช้อำนาจตามอำเภอใจหรือเกินขอบเขตหน้าที่ของตน แนวความคิดนี้เน้นอยู่ 2 เรื่อง คือ

- ความยุติธรรม
- ความไม่ลำเอียงเลือกปฏิบัติ

1. เครื่องมือของแนวคิดเศรษฐกิจศาสตร์หรือเรียกว่า เศรษฐกิจศาสตร์นีโอคลาสสิก (Neo-classic Economics) ได้แก่

- ลดอัตรากำลังคนลง (Reduction in Force)
- ปรับลดงบประมาณรายจ่าย (Cutback)
- การแปรสภาพกิจการบางอย่างของภาครัฐให้เป็นรัฐวิสาหกิจ
หรือเป็นเอกชนมากขึ้น (Privatization หรือ Corporatization)
- การเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนสามารถเข้ามาเสนอที่จะทำในสิ่ง
ที่ภาครัฐต้องการจะทำ (Market Testing หรือ Contestability)

2. เครื่องมือของแนวคิด Managerialism (แนวการจัดการสมัยใหม่)

แนวคิดนี้มีคำขวัญที่ว่า “Let the manager manage” คือ ให้ผู้บริหารงานหน่วยงานต่างๆมีอำนาจในการบริหารงานเอง จึงได้มีการกำหนดเครื่องมือ ดังนี้

-การลดการควบคุมของหน่วยงานกลาง (Devolution of the Centralized Control)

-การยกเลิกกฎระเบียบหรือกติกาที่ให้ส่วนราชการปฏิบัติตามบางส่วน (Deregulation) เพื่อสามารถที่จะบริหารงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

-การปรับลดขนาดของระบบราชการลง (Downsizing)

3. เครื่องมือของแนวคิดประชารัฐ (Participatory State) หรือ Civil Society ได้แก่

- การรับฟังความคิดเห็นของประชาชน (Public Hearing)
- พรบ. ข้อมูลข่าวสารฯ พศ.2540
- ความโปร่งใส (Transparency)
- การกระจายอำนาจ (Decentralization)

4. เครื่องมือของแนวความคิดนักกฎหมายมหาชน (Public Law) ได้แก่

- หลักนิติรัฐ (Rule of Law) เป็นการสร้างกฎหมายเพื่อต่อสู้กับชนชั้น

ปกครอง

กรอบการวิเคราะห์ทาง
รัฐประศาสนศาสตร์

กระแสแนวคิดหลัก
4 กระแส

เครื่องมือของ
กระแสแนวคิดหลัก

ขอบข่ายของ
การศึกษา
รัฐประศาสน-
ศาสตร์

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา

องค์ประกอบของพุทธศาสนา

- ๑. สิ่งเคารพสูงสุด ที่พึ่งอันประเสริฐของพระพุทธรศาสนา เรียกว่า พระรัตนตรัย
- ๒. ศาสดา การปฐมเทศนาของพระ โคตมพุทธเจ้า ศาสดาของพระพุทธรศาสนา คือ พระ โคตมพุทธเจ้า

องค์ประกอบของพุทธศาสนา

- ๓. คัมภีร์ หลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนา ในคัมภีร์เรียกว่า "พระไตรปิฎก" ซึ่งสามารถแยกออกได้เป็น 3 หมวดหลัก ได้แก่
 - ๑. วินัยปิฎก ว่าด้วยวินัยหรือศีลของภิกษุ ภิกษุณี
 - ๒. สุตตันตปิฎก ว่าด้วยพระธรรมทั่วไป และเรื่องราวต่าง ๆ
 - ๓. อภิธรรมปิฎก ว่าด้วยธรรมะที่เป็นปรมาัตถ์ธรรม หรือธรรมะที่แสดงถึงสภาวะล้วน ๆ ไม่มีการสมมุติ
- ๔. ผู้สืบทอด ผู้สืบทอดในทางพระพุทธศาสนา ได้แก่ พุทธบริษัท ๔ หมายถึง พุทธศาสนิกชน พุทธมามกะ พุทธสาวก

ลักษณะเด่นของพุทธศาสนา

- **๑. ศาสนาแห่งเหตุผล** พุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งความรู้ เพราะเป็นศาสนาที่เกิดจากพระอัจฉริยภาพของพระพุทธองค์เอง จากปัญญาของพระองค์ ให้เสรีภาพในการพิจารณา ให้ใช้ปัญญาเหนือศรัทธา
- **๒. ศาสนาแห่งอิสรภาพและเสรีภาพ** พุทธศาสนาไม่มีการบังคับ ให้คนศรัทธา หรือเชื่อ แต่ท้าทายให้เข้ามาเรียนรู้ และพิสูจน์หลักธรรมด้วยตนเอง ศาสนาของพระพุทธเจ้าคือคำสอน ซึ่งทรงสอนให้ผู้ฟังใช้ปัญญาพิจารณาอย่างถ่องแท้ก่อนจะปลงใจเชื่อ

ลักษณะเด่นของพุทธศาสนา

- **๓. ศาสนาอเทวนิยม** พระพุทธศาสนาไม่เชื่อว่ามีพระเจ้า ไม่ยอมรับในอำนาจการดลบันดาลของพระเจ้า
- **๔. ศาสนาแห่งสันติภาพ** ไม่ปรากฏว่ามีสงครามศาสนาเกิดขึ้นในนามของพุทธศาสนา หรือเผยแพร่ศาสนาโดยการบังคับผู้อื่นให้มานับถือ สอนให้มีความรักต่อสรรพชีวิตใดๆ ไม่ใช่เพียงแค่มนุษย์รวมถึงสรรพสัตว์ทั้งหมด

ความรู้ที่พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอน

- 1. คำสอนที่ทรง**ค้นพบใหม่** เช่น อริยสัจ ปฏิจจสมุပ္บาท เป็นต้น
- 2. คำสอนที่ทรง**ปฏิรูป**จากลัทธิ ศาสนาเดิม
- 3. คำสอนที่ทรง**ปฏิวัติ**

หลักในการดำเนินชีวิตและเป็นที่มุ่งหวังสำหรับมนุษย์

- 1. ทัศนคติสัมมิกัตตะ จุดหมายขั้นตาเห็น หรือประโยชน์ปัจจุบัน
- 2. สัมปรายิกัตตะ จุดหมายขั้นเลยตาเห็น หรือประโยชน์เบื้องหน้า
- 3. ปรมัตตะ จุดหมายสูงสุด หรือประโยชน์อย่างยิ่ง

ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับสังคมไทย

- ๑. พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตของคนไทย
- ๒. พระพุทธศาสนาเป็นหลักในการปกครองประเทศ
- ๓. พระพุทธศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ
- ๔. พระพุทธศาสนาเป็นที่มาของวัฒนธรรมไทย
- ๕. พระพุทธศาสนาในฐานะที่เป็นสถาบันหลักของสังคมไทย
- ๖. พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นรากฐานของวัฒนธรรม

ความสำคัญของพระพุทธศาสนากับสังคมไทย

- ๗. พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นเอกลักษณ์ของชาติ
- ๘. พระพุทธศาสนาในฐานะเป็นมรดกของชาติ
- ๙. พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างสรรค์อารยธรรม
- ๑๐. พระพุทธศาสนาในฐานะที่ช่วยสร้างความสงบสุขให้แก่ชาวโลก

หลักประชาธิปไตย

- 1) หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน (Popular Sovereignty)
- 2) หลักเสรีภาพ (Liberty)
- 3) หลักความเสมอภาค (Equality)
- 4) หลักการปกครองโดยกฎหมาย (Rule of Law)
- 5) หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule)

กิจกรรมท้ายบท

- 1. การบริหาร หมายถึงอะไร และครอบคลุมเรื่องในเรื่องใดบ้าง
จงอธิบาย
- 2. นักวิชาการ กล่าวว่ารัฐประศาสนศาสตร์ มีสถานภาพเป็น
ศาสตร์ (Science) และเป็นงานศิลป์ (Arts) นิสิตมีความคิดเห็น
ในเรื่องนี้อย่างไร จงอธิบายมาพอสังเขป ?
- 3. การศึกษาแนวคิดทางพระพุทธศาสนามีความสอดคล้องกับ
แนวคิดประชาธิปไตยอย่างไร ?

